

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İTİKAF HÜKÜMLERİ
HAKKINDA
ORTA YOL

ALİ HASAN ALİ ABDULHAMİD EL-HALEBİ EL-ESERİ

0

Tercüme: Ebu Umer Soner Bilgili

Tashih ve Dipnotların Tercemesi:

Ebu Muaz Seyfullah Erdoğan

Takdim

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şهادet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şهادet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

"Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak müslümanlar olarak ölünüz." (Al-i İmran; 3/103)

1

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 4/1),

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 33/70-71)

Bundan sonra, Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık ta ateştedir.

Daha önce Şeyh el-Elbani rahimehullah'ın "İtikaf ancak üç mescidde olur.." hadisine yaptığı tahrir ve izahı terceme edip internet ortamında yayınlamıştım. Şu an elinizde bulunan risale ise, Sahih İlmihal adlı çalışmamda, itikaf ile ilgili bölümde zikredilen hadisi naklettikten sonra dipnotunda bahsettiğim bir risalenin tercemesidir. Allah müellif Şeyh Ali el-Halebi'ye ve risalenin tercemesinde büyük emeği geçen Ebu Umer kardeşime hayırlı karşılıklar versin.

2

Kitabın Türkçe'ye çevrilmiş olarak, itikaf konusunu derli topluca ele alan ilk eser olma özelliği bir yana, itikaf ibadetin sadece üç mescidde; Mescidi Nebevi, Mescidi Harem ve Mescidi Aksa'da olabileceğini, başka bir yerde itikafın sahih olmayacağını delillerle ispatlaması oldukça öneme haiz bir konudur. Bu mesele insanların alışageldiği bir uygulamanın yanlışlığını ifade etmesinden dolayı, müellif – hafazahullah – sabit bir sünnet ile amel etmek konusunda kimsenin görüşüne itibar edilemeyeceğine dair güzel de bir giriş sunmuştur.

Allah Azze ve Celle'den bu risaleyi, Türk okuyucuların delil ile hareket etmeye özen gösterip, Kitap ve Sünnete tabi olmalarında bir vesile ve Ebu

Umer kardeşimle yaptığımız bu çalışmayı Vech-i Kerim'i
için halis kılmasını dilerim.

Ebu Muaz Seyfullah Erdoğmuş

16 Receb 1431

Önsöz

Bismillahirrahmanirrahim. Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

4

Okuyucu kardeşim! Bu risale; itikaf ahkamı ve onunla alakalı hususlar hakkında hoş bir özetir. Bu risaleyi, sünnet davetçileri ve onlar gibiler için önemli bir ihtiyaç olarak gördüğümünden ve bu konuda bu tarzda ve bu düzende bir tek risale görmediğimden yazdım.

Ben bu risalenin yazımına başladığımda hüccet ve delil yolunu izledim, asırlar boyunca sünnete davet eden ilmi ile amil alimlerin menhecini, Allame Şevkani'nin¹ tekrar tekrar söylediği şeyi örnek aldım:

“Ey insanların sözleriyle basiretini yitirmeyen ve irfan fitratını dedikodularla kirlletmeyen kimse! İşte sana gönüllere genişlik veren, çoğunluğa aykırı bile olsa delil yöntemi üzere yürüyen bir şerh!² Ben itiraf ederim ki,

¹ Hicri 1250 yılında vefat etmiştir. Biyografisi için yine kendisinin el-Bedru't-Tali (2/214) adlı kitabına bakınız.

² Kastettiği Neylu'l-Evtar adıyla meşhur, Şerhu Munteka'l-Ahbar adlı eseridir. Defalarca basılmıştır. Ancak hak ettiği bir

Allah'ın aceleci olarak yarattığı (insanda) hata ve zelleler galip gelir. Fakat ben, yeteneğimin ulaştığı miktarda hak olduğunu düşündüğüm şeyi destekledim. Nefis taassup kirinden arınıncaya kadar terbiye ettim, ki o (taassup) – şüphesiz- helak oluştıur.”³

Son duamız alemlerin Rabbi Allah'a hamd etmektir.⁴

Ebu'l-Haris Ali b. Hasan b. Ali

19 Ramazan 1406

5

hizmet ile ilmî bir tahkiki henüz yapılmamıştır. Tahkik edecek kimseye Allah bunu kolaylaştırsın.

³ Neylu'l-Evtar (1/12 el-Babi el-Halebi baskısı)

Allame Reşid Rıza Fetava'sında (2/503) şöyle demiştir: “Şeriat sahibinin sözü dışında dinde kimsenin sözü hüccet değildir. Dinin delillerinin desteklemediği her sözün reddedilmesi gerekir. Bunun delili üzerinde ittifak edilen şu hadistir: “Kim dinde emrimiz olmayan bir şey ortaya koyarsa reddedilir” yani reddedilmiştir. Nitekim meşhur alimler bunu böyle açıklamışlardır.”

Allah ona rahmet etsin, o, kendisine “Alimlerin delilsiz sözlerini reddetmenin hükmü” hakkında sorulan bir soruya şöyle cevap vermiştir: “Şüphesiz o hakka tabi olmuş, Kur'an ile hidayet bulmuş, salih selefin ve razı olunmuş imamların yolunda yürümüştür.”

Allah bana da sana da rahmet etsin, buna dikkat et! İnsanların delilsiz sözleriyle fitneye düşme! Delilsiz olmalarına rağmen kalabalık oluşlarına aldırma! İki gözünün arasına sadece delil, hücceti, beyyine ve burhanı dik!

⁴ Bu risaleyi tamamladıktan sonra Allame el-Leknevi'nin “El-İnsaf Fi Hukmi'l-İtikaf” adını verdiği bir risale yazdığını öğrendim. Bu eserden er-Ref ve't-Tekmil muhakkiki (s.17) bahsetmektedir. Ancak bu esere ulaşamadım.

İTİKAFIN ANLAMI

Bil ki, itikafın lügavi ve şer'i olmak üzere iki anlamı vardır. Lügavi anlama gelince o: ikamettir (ikamet etme, oturma). “Ona (mekana) yerleştiği zaman **“akefe bil’mekeni”** (mekana yerleşti) denilir. El-Ma’kuf ise: el-mahbus (yani hapsedilmiş, tutuklu) demektir.⁵

Şer'i olarak ise o: özel bir şahsın özel bir sıfatla⁶, yakınlık vesilesi olarak⁷ mescid de kalmasıdır⁸.

⁵ İbn Faris, Hilyetu'l-Fukaha (110) bkz.: Camiu'l-Usul (1/337) el-Misbahu'l-Munir (2/424)

⁶ Nevevi, Şerhu Muslim (8/66)

⁷ Ragıb el-İsfehâni, el-Mufredat (343)

⁸ İbnu'l-İraki, Tarhu't-Tesrib (2/166)

ŞER'İ DELİLLER

Kur'an'dan: **“Mescidlerde itikâfa çekilmiş olduğunuz sürece Kadınlara yaklaşmayın.”**
(Bakara-187)

Sünnetten delili: Aişe Radiyallahu anha'nın rivayet ettiği şu hadistir: **“O (Sallallahu aleyhi ve sellem) Allah Azze ve Celle onu vefat ettirinceye kadar, Ramazanın son on gününde itikafa girerdi, sonra onun (vefatından) sonra eşleri itikafa girdi.”**⁹

İcma'dan delili: Bu konuda icmayı İbn Munzir el-İcma' da (s.47) zikretmiştir.¹⁰

⁹ Buhari (4/226) Muslim (1183) Aişe radiyallahu anha'dan rivayet etmişlerdir.

¹⁰ İbn Kudame, el-Mugni (3/183)'te naklemiş ve ikrar etmiştir.

HÜKMÜ

Şeriat tarafından teşvik edilmiş (mendup) olup, adak yapıldığı zaman vacip/farz olur.¹¹ Zira Allah Rasul'ü (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: **“Her kim Allah’a itaat etmeyi adarsa, O’na itaat etsin.”**¹²

Ömer Radiyallahu anh’den gelen rivayete göre o şöyle demiştir: “Ey Allah’ın Rasulü! Ben Mescidu’l-Haram’da bir gece itikafa girmeyi adamıştım (ne buyurursun)? Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

“Adağını yerine getir.”¹³

8

Kadınlar da bu hususta erkeklerle aynı hükümde eşittirler. Safiyye (Radiyallahu anha) şöyle demiştir: **“Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) Ramazanın son on gününde mescidde itikafa olurdu, bir gece onu ziyarete geldim, eşleri de yanında (itikafa) idi...”**¹⁴

Aişe (Radiyallahu anha) şöyle demiştir: **“Allah Rasul’ü (Sallallahu aleyhi ve sellem) eşlerinden istihaze (özür kanaması) olan bir kadınla beraber itikafa girmişti. Kırmızılık (kan) ve sarılık (akıntılar)**

¹¹ Bidayetu’l-Muctehid (1/426)

¹² Buhari (1/508) Aişe radiyallahu anha’dan rivayet etmiştir.

¹³ Buhari (4/237) Muslim (1656) İbn Ömer radiyallahu anhuma’dan rivayet etmişlerdir.

¹⁴ Buhari (4/240) Muslim (2175)

görüyordu. Bazen altına kap koyuyorduk ve o namaz kılıyordu.”¹⁵

Şüphe yok ki, kadının itikafa girmesi; velisinin (bekarsa babasının, evliyse kocasının) izniyle olması, fitneden ve erkeklerle karışmaktan güvende olmalarıyla kayıtlıdır. Fıkhi bir kaide: “Zararları def etmek, faydaları kazanmaktan öncedir.”¹⁶

¹⁵ Buhari (1/349)

¹⁶ Allame el-Elbani, Kıyamu Ramadan (s.30 ilk baskı.) Elbani rahimehullah'ın sözü olan bu kısım, Amman'daki Mektebetu'l-İslami'nin 3. Baskısında düşmüş olduğundan buna uyarıda bulunmam gerekti.

HİKMETİ

“Kalbin salahı ve Allah Teala’nın yolunda dosdoğru gitmesi, kendisini Allah’a yoğunlaştırmasına ve bütünüyle Allah Teala’ya yönelerek kalbinin dağınıklığını toplamasına bağlıdır. Şüphesiz kalp dağılırsa onu ancak Yüce Allah’a yönelmek toparlar...

10

Yüce Allah, amacı ve özü, kalbin Yüce Allah’a yönelmesi ve yoğunlaşması, O’nunla başbaşa kalması, halkla ilgisinin kesilmesi ve sadece Allah Teala ile ilgilenmesi demek olan itikaf’ı meşru kılmıştır. Yine itikaf sayesinde gönlün endişe ve vesveselerinin yerini Allah’ın zikri, sevgisi ve O’na yöneliş alır, istila eder. Bundan sonra endişelerin tümü Allah’tan, hatıraların tümü Allah’ı anmak için, düşünceler Allah’ın rızasını kazanmak ve O’na yaklaştıran şeyleri elde etmek için olur. Halkla kaynaşmasının yerini Allah’ın dostluğu alır. Böylece hiçbir arkadaşın, dostun ve O’ndan başka sevindirenin bulunmadığı zamanda, kabirdeki yalnızlık günlerinde Allah’ın dostluğuna hazırlanmış olur. İşte itikafın en büyük gayesi budur.”¹⁷

Hafız İbn-i Receb Lataifu’l-Maarif’te (s.203) şöyle der: “İtikafın anlamı ve hakikati; yaratıcıya olan görevi sürdürmek için, yaratılmışlardan alakayı kesmektir. Ne kadar Allah’ı tanıma, O’nun sevgisi, O’na yakınlık güçlenirse, sahibinin her hal üzere tamamen Yüce Allah’a yönelmesine sebep olur.”

¹⁷ Zadu’l-Mead (2/86-87)

VAKTİ

(İtikaf) senenin günlerinden hangi vakitte doğru olur? Sabit olmuştur ki Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) Şevvalin ilk on gününde itikafa girmiştir. Bir rivayette de son on gününde (şeklindedir).¹⁸

Ancak Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) onu Ramazan'da yapmaya devam ettiği için (Ramazan'da yapılması) daha kuvvetlidir. Nitekim **Allah Rasul'ü (Sallallahu aleyhi ve sellem) Ramazan'ın ikinci on gününde itikafa girmiştir.**¹⁹

Bir rivayette de şöyledir: **“Ramazan'ın tamamında (yani birinci, ikinci, üçüncü on gününde) itikafa girerdi.”**²⁰

11

Onun (itikafın) en faziletlisi son on günde (yapılandır). Çünkü Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) daha önce belirtildiği gibi, Allah Azze ve Celle onu vefat ettirinceye kadar, son on günde itikafa girmiştir.

İtikafın başlangıcının sabah namazından sonra olması sünnettir. Aişe (Radyallahu anha) rivayet etmiştir ki; Allah Rasul'ü (Sallallahu aleyhi ve sellem): **“İtikaf**

¹⁸ Buhari ve Müslim tarafından Aişe radyallahu anha'dan rivayet edilen, daha önce naklettiğimiz hadisin bir parçasıdır. Bunun sebebi, bir mazeretten dolayı Ramazan'da terk ettiği itikafın yerine Şevval ayında yerine getirmesidir.

¹⁹ Buhari (2/246) Muslim (236) Ebu Said el-Hudri radyallahu anha'dan.

²⁰ Buhari (2041) Aişe radyallahu anha'dan.

yapmak istediği zaman, sabah namazını kılar, sonra itikaf yerine girerdi.”²¹

(Burada) “Kane” lafzı: ilim ehline göre “her zaman” (anlamını) gerektirir.²²

Bazı alimler, nakledilen bu açık nassa, “son on” ifadesi hakkındaki anlayışlarını delil göstererek muhalefet etmişler, kastedilen gündüzler mi yoksa geceler midir? Şeklinde ihtilaf etmişlerdir.

İbn-i Rüşd Bidayetu’l-Müctehid adlı eserinde (1/430) bu mesele hakkında ihtilaflarını naklettikten sonra şöyle der: “Onların ihtilaflarının sebebi, kıyasların birbiriyle ve bütün eserlere (rivayetlere)²³ karşı çelişmesidir. Bu yüzden ayın evvelini gece gören ve gecelere itibar eden kimse (yani ayın başlangıcı gecedir, gündüz değildir diyen kimse) dedi ki: “Güneş batmadan önce itikafa girer.” Geceye itibar etmeyen kimse ise (yani ayın başlangıcı gündüzdür, gece değildir diyen kimse

²¹ Daha önce geçen Aişe radiyallahu anha’nın rivayet ettiği hadisin bir kısmıdır. Buhari ve Müslim rivayet etmişlerdir. Bkz.: İbnu’l-Esir el-Cezerî, Camiu’l-Usul (1/335)
Uyarı: Suyuti, Camiu’s-Sagir’de (4524- Sahihu’l-Cami) sadece Ebu Davud ve Tirmizi’ye nispet etmiştir. Bu, Münavi’nin de Feyzu’l-Kadir’de (5/96) belirttiği gibi açık bir kusurdur. Şeyhimiz el-Elbani rahimehullah da sadece Muslim’e nispet etmeyi eklemiştir!

²² Ez-Zeylaî, Nasbu’r-Raye (1/31)

Faide: Allame Takıyuddin es-Subkî Fetava’sının kenarında basılan “Kadru’l-İmkani’l-Muhtetaf Fi Delaleti Kane İza İ’tekaf” adlı risalesinde (1/232-254) “Kane” kelimesinin dil usulündeki delaletini uzunca açıklamıştır. Allah en iyi bilendir.

²³ Daha önce geçen Aişe radiyallahu anha hadisine işaret etmektedir.

ise) dedi ki: “Fecrden önce itikafa girer.” Günün ismi, gece ve gündüzün beraberliğiyle meydana gelir görüşündeki kimse, eğer bir gün adanmışsa, güneşin batışından önce girmeyi gerekli gördü. Bununla beraber onu (ayın başlangıcını) gündüz üzere genelleştiren kimse, fecrin doğuşundan önce girişi gerekli gördü. Günün ismini gündüze has, gecenin ismini geceye has gören kimse, günleri veya geceleri (itikafa girmeyi) adamanın arasını ayırdı. Doğrusu gün ismi arap dilinde sadece gündüz için söylenmiştir ve gece ve gündüz beraber söylenmiştir. Fakat o öncelikle sadece gündüze işaret ediyorsa benzetmektedir. Geceye işaret etmesi ise ihtiyaç sebebiyledir (yani gün; sadece gündüz için kullanılır, geceye kullanılması ise ancak ihtiyaca binaendir).

13

Bu kıyasların hepsine aykırı olan rivayete gelince onu Buhari ve başkaları ehlinden tahrir etmiştir: “Aîşe’den (Radiyallahu anha) sahihtir; o şöyle dedi:....” Sonra hadisi zikreder.

Buhari Sahih’inde (Fethu’l-Bari 4/283) “Sabahladığı zaman itikafından çıkan kimse babı” diye bab açmıştır.

Sonra Ebu Said el-Hudri hadisini nakletmiştir – ki daha önce geçmişti- o şöyle dedi: **“Allah Rasul’ü (Sallallahu aleyhi ve sellem) ile beraber ikinci (orta) on günde itikafa girdik. Yirminci günü sabahı eşyamızı taşıdık....”**

Bu hadisin anlamı hakkında ihtilaf önceki mesele hakkındaki ihtilaftan kaynaklanmaktadır. O: İtikaf ne zaman başlar? (meselesidir).

Bu hadisten dolayı tercihimiz itikafın fecirden sonra başlaması ve aynı şekilde sonlandırılmasıdır. İtikaf yapanın itikaf yerinde bir gün ve bir geceyi eksiksiz tamamlayıncaya kadar (ayrılmamasıdır)²⁴. Allah en iyisini bilir.

14

²⁴ Daha sonra açıklanacağı üzere, itikafıta orucun şart olması bu hükmü pekiştirmektedir. İbn Kudame el-Mugni'de (3/187) şöyle der: "Şayet orucun itikafıta şart olduğunu söylersek, sadece gece, gündüzün bir kısmında veya gecenin bir kısmında itikaf yapmak sahih olmaz. Zira orucun sahih olması için bir günden az olmaması şarttır. Günün tamamı oruçlu geçirilirse, günün bir kısmında olmasının sahih olması ihtimali vardır. Zira orucun, itikaf zamanında bulunması şart koşulmuştur. Şart koşulanın varlığı halinde zaman şartının tamamının bulunmasına itibar edilmez."

Bir faide: İmam el-Ba'li el-Hanbeli, el-İhtiyaru'l-İlmiye'de (el-Fetava- 4/464) şöyle demiştir: "Ebu'l-Abbas (İbn Teymiyye) namaz veya başka bir şey için mescide giden kimsenin bir süre itikaf etmeye niyet etmesi görüşünde değildir."

Derim ki: Bu mescidlerimizde bulunduğumu gördüğümüz levhalarda yazılı olan: "Bu mescidde bulunduğum sürece itikafa niyet ettim" ifadelerine doğrudan bir reddiyedir. Üstelik bu levhalar, niyetin mahallinin kalp olması hususuna da aykırıdır.

ŞARTLARI

İlim ehline göre itikafın şartları çoktur. Bunlardan sahih olanları şunlardır:

1- İslam: Kafirin itikafı geçerli değildir. Çünkü onda iman yoktur.²⁵

2- Akıl ve Temyiz: Delinin ve benzerlerinin ve temyiz çağına gelmemiş çocuğun (itikafı) geçersizdir. Çünkü ibadet ehlinden değillerdir. Kafirin itikafı gibi onların itikafı da geçersizdir. Temyiz çağına gelmiş çocuğun itikafı ise geçerlidir.²⁶

3- Niyet: İbn-i Rüşd Bidayetu'l-Müctehid (1/430)'da der ki: "Niyete gelince, onun hakkında bir ihtilaf bilmiyorum."²⁷

4- Oruç: Aişe'nin (Radiyahallahu anha) "İtikafa giren kimse için sünnet olan oruçlu olmasıdır" sözünden dolayı (gereklidir).²⁸

Allame İbnu't-Turkmani Cevheru'n-Naki'de (4/317) der ki: "Muhaddislerin mezhebi, Sahabe "Bu sünnettir" dediği zaman onun merfu' hükmünde olduğudur."²⁹

Sünnet: sired ve yoldur. Bu vacip ve sünnet arasında üzerinde ittifak edilmiş müşterek bir değerdir.

Hadiste geçtiği gibi: **"Onlarla Kitap ehlinin yolunu (sünnetini) izlediler."**³⁰ Ve **"Kim güzel bir**

²⁵ El-Behuti, Keşşafu'l-Kına (2/347)

²⁶ Eş-Şirazi, el-Muhezzeb (6/475- şerhi)

²⁷ Şevkani, Seylu'l-Cerrar (2/134)

²⁸ Ebu Davud (2473) Beyhaki (4/317) isnadı sahihtir.

²⁹ Bkz.: Talilatu'l-Eseriye adlı risalem (s.22)

sünnet başlatırsa (çığır açarsa)...³¹Bu, günümüzde istilâh olarak bilinen sünnet değildir.

İtikaf yapan için oruç tutmakla beraber dokunmayı (cinsi münasebeti) ve (itikaf yerinden) ayrılmayı terk etmenin³² sünnet olarak zikredilmesi, kastedilenin istilâh olarak bilinen sünnet değil, vaciplik olduğunu göstermektedir.

Buna şunu da ekle: Peygamber'den (Sallallahu aleyhi ve sellem) oruçsuz olarak itikaf ettiği asla naklolunmamıştır. Allah Subhanehu da itikafı ancak oruçla beraber zikretmiştir. Allah Rasul'ü (Sallallahu aleyhi ve sellem) de onu ancak oruçlu olarak yapmıştır.

Bu delil hakkında tercih olunan söz –ki selefin cumhuru o (söz) üzeredir- : “Oruç itikaf süresince şarttır. Ki Şeyhulislam Ebu'l-Abbas İbn-i Teymiye'de onu tercih etmiştir.”³³

³⁰ Malik (1/278) Şafii (1182) Beyhaki (1182) Abdurrahman b. Avf radiyallahu anh'den. İsnadı kopuktur. Zehebi'nin dediği gibi Muhammed b. Ali, Ömer'e yetişmemiştir. Bkz.: el-A'laî, Camiu't-Tahsil (s.328)

Bunun, isnadında mechul ravisi bulunan zayıf bir şahidini Taberani rivayet etmiştir. Bkz.: Heysemi Mecmau'z-Zevaid (6/13) İbn Ebi Asım, Kitabu'n-Nikah'ta, Ahmed b. Abdurrahman b. Avf tarihiyle rivayet etmiştir. Ravileri güvenilirlerdir. Hadis inşaallah hasendir. Bkz.: Nasbu'r-Raye (3/152)

³¹ Muslim (1017) Cerir b. Abdullah el-Beceli radiyallahu anh'den.

³² Aişe radiyallahu anha aynı hadiste buna işaret ederek şöyle demiştir: “İtikaf yapanın zorunlu bir ihtiyaç olmadıkça dışarı çıkmaması, hanımıyla ilişkiye girmemesi sünnettir...” Daha sonra geleceği gibi, dışarı çıkmak ve cima itikafı bozar.

³³ İbn Kayyim Zadu'l-Mead (2/87)

İmam Cessas Ahkamu'l-Kur'an'da (2/245) der ki: "Belirttiğimiz üzere, itikaf mücmel bir isim olduğundan açıklanması gerekir. Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) itikafında her ne yaptı ise o, açıklama getirilerek gelmiştir. Bu yüzden gerektiği şekilde yapılması gerekir. Çünkü Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) onu açıklama getirilerek geldiği şekli ile gereği üzere ancak delilini ortaya koyduğu şeyi yapmıştır. Peygamber'den (Sallallahu aleyhi ve sellem) sabit olan: **"Ancak oruçlu olarak itikaf yapılacağıdır."**³⁴ Onun (itikafın) şartları oruçlu olmayı gerektirir, öyle ki (itikaf) ancak oruçla geçerli olur. Namaz hususunda rekatların sayıları, kıyam, ruku' ve secdeler için yaptığı gibi. (Bunların hepsi) yapıldığında açıklanan şekli üzere yapılması gerekir."³⁵

³⁴ Hakim (1/440) Beyhaki (4/317) Darekutni (2/200) Aîşe radiyallahu anha'dan. İsnadında Süveyd b. Abdilaziz olmasından dolayı zayıftır. Ayrıca Sufyan b. Huseyn'in Zühri'den rivayetleri zayıftır. Bu da öyle bir rivayettir. Daha önce geçen Aîşe radiyallahu anha rivayeti bu zayıf rivayete ihtiyaç bırakmaz. O rivayet merfu hükmündedir.

³⁵ İtikafta orucun şart olması Selef'ten bir çok kimsenin görüşüdür. Bkz.: Nasbu'r-Raye (2/488) ed-Durru'l-Mensur (1/485)

İKİ ŞÜPHE:

Şöyle denilmiştir :

Birincisi: Ömer'in (Radiyallahu anh) Mescidi Haram'da bir gece itikafa girmeyi adaması hakkındaki hadisi daha önce geçmişti. Allah Rasulü (Sallallahu aleyhi ve sellem) ona şöyle buyurmuştur: **"Adağını yerine getir!"** Eğer oruç tutmak bir şart olsa idi, gece itikafı neden geçerli oldu? Çünkü onda oruç yoktur." ³⁶

Bu şüpheye çeşitli açılardan cevap verilecektir:

İhtilaf edilen hadis hakkındaki rivayetler:

18

Birincisinde: "Cahiliyet döneminde bir gün itikaf adamıştım. Onu yerine getirmemi emretti."

Başka bir rivayette: "Ömer, Peygamber'e (Sallallahu aleyhi ve sellem) cahiliyet döneminde adadığı itikaftan sordu. Peygamber'e (Sallallahu aleyhi ve sellem) ona, onu yerine getirmesini emretti."

Üçüncüsünde: "Git bir gün itikafa gir (buyurdu)."

Dördüncüsünde: "Bir gece itikafa gir (buyurdu)." (şeklindedir).

Derim ki: İlk iki rivayet Buhari ve Müslim'dedir. Üçüncüsü Sahih-i Müslim'de, dördüncüsü Sahih-i Buhari'de dir.

³⁶ İbn Kudame el-Mugni (3/186)

Rivayetlerin farklı şekillerde zikredilerek gelmesi hüccet olmaz.

İbn-i Hibban der ki: “Gündüzü kastederek gece kelimesini kullanan ve geceyi kastederek gün kelimesini kullanan babı”³⁷

Gece Arap dilinde çoğu zaman gün (manasına kullanılır). Onların şöyle dedikleri anlatılır: “Sumna hamsen: Beş oruç tutalım!” Beş: gecelere hamledilir. Eğer günlere hamledilirse şöyle denir: “Hamsete”. Geceler sözü kullanılarak gündüzler kastedilmiştir.³⁸

İbn Abdilhâdi et-Tenkih’de şöyle der: “Ömer hadisinin iki lafzının arasını şu şekilde bulmak mümkündür: “Kastedilen; günle beraber gece veya geceyle beraber gündür” O zaman da oruçsuz itikafın geçerliliğine bir delil yoktur. İtikafa ancak oruçlu olarak girilir. Bu söz Allah’ın izniyle en kuvvetlisidir. Ve oruç itikafa şarttır. İtikafa ancak oruçlu olarak girilir. Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) ve ashabı itikafa çoğunlukla Ramazan’da girmiştir.”³⁹

1- Ebu Davud (2474), Darakutni (2/200), Beyhaki (4/316), Hakim (1/439), İbn-i Adiy (4/1529) ve Cessas Ahkamu’l-Kur’an’da (1/246), İbn-i Ömer radiyallahu anhumadan rivayet etmişlerdir ki: Allah Rasul’ü (Sallallahu aleyhi ve sellem) Ömer’e –kendisi

³⁷ İbn Hacer Fethu’l-Bari (4/274)

³⁸ İbn Dakik el-İyd, İhkamu’l-Ahkam (2/56)

³⁹ Bunu Zeylai, Nasbu’r-Raye’de (2/489) nakletmiştir.

hakkındaki hadiste- şöyle buyurdu: **“İtikafa gir ve oruç tut.”**⁴⁰

Derim ki: Abdullah b. Budeyl b. Verka’ hariç ricali sikadır. Hafız Zehebi el-Mizan’da (2/395) der ki: “Darakutni onu eleştirdi ve başkaları Darekutni’yi takip etti. İbn-i Main “Salihtir” demiştir.

Ve o (Zehebi) Rahimehullah el-Kaşif’te (2/66) şöyle der: “Suveylihu’l-hadistir (Hadisleri itibar için yazılır), münker olmayan rivayetleri vardır”

İbn-i Hacer et-Takrib’de (1/403) şöyle der: “Saduk (dürüst) bir ravidir, hata eder.”

20

Darakutni (2/201) ve Beyhaki (4/317) bunu; Said b. Bısr – Abdullah b. Ömer – Nafi’ – İbn-i Ömer yolundan rivayet etmişlerdir: “Ömer şirk döneminde itikafa girmeyi ve oruç tutmayı adamıştı. (Allah Rasul’ü) Sallallahu aleyhi ve selem ona, İslam olduktan sonra adağını yerine getirmesini emretti.”

Derim ki: Said b. Bısr hariç ricali sikadır. Hafız İbn-i Hacer onun hakkında Takrib’de (1/292): “Zayıftır” der.

Bunun zayıflığı şiddetli değildir. Nitekim Darakutni isnadının hasen olduğunu söylemiştir.⁴¹

⁴⁰ Zeylai, Nasbu’r-Raye’de (2/487) Nesai’ye nispet etmiştir. Bunu ne Nesai’nin Sünenu Sugra’sında ne de Tuhfetu’l-Eşraf’ta bulamadım.

⁴¹ İtikafı beraber orucun sünnet olduğunun zikredildiği Aişe radiyallahu anha hadisi bunu desteklemektedir.

İkinci şüph: (Allah Rasul'ü) Sallallahu aleyhi ve selem'in Şevval'in ilk on gününde itikafa girmesi hakkındaki hadis daha önce geçmişti: "Bu bayram gününde itikafı kapsar ki; bayram günü orucundan nehyedilmiştir."⁴²

İki yönden cevap verilecektir:

1- İbn Abdilhâdi et-Tenkih'de şöyle der: "(Bunun) Fıtır günü (Ramazan bayramı günü) dahilinde olduğu kesin değildir. Caiz olması için ilk on günün Fıtır gününün ikinci (gününden itibaren) itikaf yapılabilir. Hatta bu husus, hadiste açık olarak gelmiştir: "....İftar edince itikaf yapardı."⁴³

2- Buhari'deki bir rivayetinde – ki daha önce geçti – şüphesiz o oruç tutmuştur. "...son on gün."

Muhakkak ki bu şüphenin delili yoktur!

⁴² Sa'dî Cebr, Fıkhu Ebi Sevr (s.336)

⁴³ Zeylai Nasbu'r-Raye (2/489)

EDEPLERİ

İtikaf yapan kimseye gücünün yettiği nispette gece gündüz onunla donanması gereken adablar vardır. Bu (adablar) vaktini namaz, Kur'an okumak, Yüce Allah'ı zikretmek, Peygamber'e (Sallallahu aleyhi ve sellem) salat etmek ve ilim talebinde bulunmak (tefsir veya hadis veya şer'i ilimlere yönelik (ilim öğrenmek)) ve bunun dışında halis taatlerde bulunmak.

22

İtikaf yapan kimsenin her türlü malayani söz ve davranıştan kaçınması gerekir. Ve yine münakaşadan, tartışmadan, sövmekten ve ahlaksızlıktan kaçınması gerekir. Bunlar itikafın dışında dahi gerekli oluyorsa, itikafta bunun gerekli olması daha önceliklidir. Bunun hakkında varid olan bir nas olmadığı için bunlardan bir şey itikafı iptal etmez.⁴⁴ Belki ecrini eksiltir ki bu (kimseye) gizli değildir.

İtikaf yapan, hayrın dışında konuşmaz. İhtiyacı için konuşmasında ve başkasıyla diyalog kurmasında bir sakınca yoktur.

Bu sayılanların (derlenenlerin) hepsi itikafın maksadı ve ruhu için gereklidir. Cahillerin itikaf yerini muhabbet ve ziyaretçilerin uğrak yeri haline getirmeleri, aralarında dolaşan sözlerle sohbetleri buna aykırıdır. Bunlar başka bir şey, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in itikafı başka bir şeydir. Başarı Allah'tandır.⁴⁵

⁴⁴ Ez-Zuhayli, Fıkhu'l-İslami ve Edilletuhu (2/715-717)

⁴⁵ İbn Kayyim Zadu'l-Mead (2/90)

YASAKLARI

1-Cima': Yüce Allah'ın **"Mescidlerde itikâfa çekilmiş olduğunuz sürece kadınlara yaklaşmayın."** (Bakara-187) buyruğundan dolayı (yasaktır).

(Ayet) İbn-i Cevzi'nin Zadu'l-Mesir'de (1/193) naklettiği gibi müfessirlerin cumhurunun sözüne göre "onlarla cima' etmeyin" demektir.

Şevkani Seylu'l-Cerrar'da (2/136) şöyle demiştir: "Ümmetin icması onu (yani kastın cima' olduğunu) ispatlamaktadır."⁴⁶

23

İbn-i Abbas (Radiyallahu anhuma) şöyle der: "İtikaf yapan cima' yaparsa itikafı geçersiz olur ve (itikafa) yeniden başlar."⁴⁷

Bunun kefareti haber verilmemiştir. Eğer sünnette bununla alakalı (bir haber) varid olmuş olsaydı (İbn-i Abbas) Radiyallahu anhuma mutlaka haber verirdi.

Eğer itikaf yapan biri kasten eşiyle cinsel ilişkiye girerse (artık) itikaf yapan insanlardan değildir, itikafı geçersiz olmuş olur. Ancak onunla (eşiyle) mübaşeretini öpücükle veya dokunmakla veya onunla açık seçik

⁴⁶ İbn Hazm, Meratibu'l-İcma (48)

⁴⁷ İbn Ebi Şeybe (3/92) Abdurrazzak (4/363) isnadı sahihtir. Suyuti, ed-Durru'l-Mensur'da (1/485) Abd b. Humeyd ve İbnu'l-Munzir'e de nispet etmiştir.

(müstehcen) konuşmasıyla olursa, onunla cinsel ilişkiye girmezse, tüm bunlardan dolayı itikafı geçersiz olmaz.⁴⁸

2- Mescidden Çıkış: (Peygamber) Sallallahu aleyhi ve selam'ın itikafa girdiğindeki tutumu itikaf yerinde tek başına kalmak idi. Sadece ihtilamdan dolayı cünupluk isabet ettiğinde yıkanmak ve küçük ve büyük abdest gibi zaruri insani ihtiyaçları için evine girerdi. Çünkü mescidde yıkanabileceği veya hacetini giderebileceği bir yeri yoktu.

Yiyecek ve içecek (gibi) zaruri ihtiyaçlardan dolayı itikaf yerinin dışarısına seslenirsin. Çünkü orada onu (yiyecek içeceğini) ona getirecek kimse olmaz. Buna mecbur kalırsa ve eğer cenaze namazını kıldırarak veya yıkayacak kimse bulunmazsa, ölüyü yıkar ve cenaze namazını kıldırır.

24

Bunların hepsinin kaynağı Aişe'nin (Radiyahallahu anha) sözüdür: "İtikaf yapan için sünnet, zorunluluk müstesna ondan (itikaf yerinden) çıkmamasıdır."⁴⁹ Ve onun başka bir sözü: "... (Allah Rasul'ü (Sallallahu aleyhi ve sellem)) insani ihtiyaçlarının dışında eve girmezdi."⁵⁰

O (Sallallahu aleyhi ve sellem) itikafa iken eşlerinden bazıları onu ziyaret ederdi. Yanından kalktıklarında onları uğurlamak için ayağa kalkardı.⁵¹

⁴⁸ Mahmud Şakra, İrşadu's-Sari İla İbadeti'l-Bari (3/100)

⁴⁹ Daha önce tahriri geçmişti.

⁵⁰ Buhari (1/342) Muslim (297)

⁵¹ Buhari ve Müslim Safiye radiyallahu anha'dan rivayet etmişlerdir. Daha önce tahriri geçmişti.

(İtikafta iken) Hanımlarından biri ile ne cinsi münasebet yapardı ne öperdi ve nede başka bir şey yapardı.⁵²

İmam İbn-i Hazm Merâtibu'l-İcma'da (s.48) şöyle der: "İhtiyaç dışında, zaruret olmaksızın ve itaat etmesi emredilmeksizin veya bir göreve atanmadan mesciddeki itikaf yerinden çıkarsa ittifakla itikafı geçersiz olmuştur."

Bazı seçkin imamlar Aişe'den (Radiyallahu anha) sabit olan (rivayet)lerden hüküm çıkarmışlardır. Allah Rasulü (Sallallahu aleyhi ve sellem) itikafta iken başını ona uzatıyor Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) mescidde o da (yani Aişe Radiyallahu anha) odasında olduğu halde, saçını tarıyordu. "İtikaf yapanın büyük veya küçük abdest için (çıkması) müstesna mescidden çıkması yasaklanmıştır."

O yüzden; eğer bunun dışındaki bir şeyden ötürü (mescidden) çıkış caiz olsa idi, mescidden özellikle başını çıkarmasına gerek yoktu. (Eğer öyle olsa idi) tamamen çıkar, başının saçını tarama ihtiyacını evinde yapardı. Hadisin kalanındaki sözü ile o (yani Aişe Radiyallahu anha) bunu tekid etmiştir: "İnsani ihtiyaçlarının dışında eve girmezdi." Bu (rivayet) Sahihayn'dedir.⁵³

Denilmiştir ki: "Bu fiil vucubiyete işaret etmez."

Bunun cevabı şudur: Şüphesiz itikaf Kur'an'da açıkça zikredilmiştir. Bu (itikafın zikredildiği ayet) bu itikaf

⁵² Mahmud Şakra, İrşadu's-Sari (2/98-99)

⁵³ Daha önce geçmişti.

usulünün meşru şekline işaret eder. Allah en iyi bilendir.⁵⁴

⁵⁴ Ebu Zür'a el-İraki, Tarhu't-Tesrib (4/177)

MÜBAHLARI

1- İhtiyaçtan dolayı (mescidden) çıkılması caizdir.

2- Saçını taraması ve taratması caizdir.

3- Mescidde abdest almak ve benzeri işler caizdir: Sahabeden birinden şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Senin için şu hadisi ezberledim: Allah Rasulü (Sallallahu aleyhi ve sellem) mescidde abdest alırdı.”⁵⁵

4- Mescidin arka kısmında içinde itikafa girmek için küçük bir çadır veya ona benzer bir şey alması caizdir. Aişe (Radiyahallahu anha) İtikaf yapacağı zaman Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) onun için bir çadır kurmuştur ve bu (Peygamber) Sallallahu aleyhi ve sellem’in emri ile olurdu.⁵⁶

(Peygamber) Sallallahu aleyhi ve sellem bir keresinde üzerinde hasırdan südde⁵⁷ olan küçük bir kubbenin içinde itikafa girmiştir.⁵⁸

Veliyuddin el-İraki Tarhu’t-Tesrib’de (4/175) şöyle der: “Onda (yani: daha önce geçen Peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem’in saçını taramak hakkındaki (Aişe Radiyahallahu anha) hadisinde) saç taramakla meşgul olmak itikafa aykırı değildir.

⁵⁵ Ahmed (5/364) sahih bir isnadla rivayet etmiştir.

⁵⁶ Buhari (4/226)

⁵⁷ Yağmurdan koruması için kapının üzerine konulan gölgelik gibi bir şeydir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem, itikafın maksadının yerine gelmesi, itikafa gireni yoldan geçenlerin meşgul etmemesi için bunu koyardı. Nitekim şeyhimiz el-Elbani rahimehullah Kıyamu Ramadan’da (s.39- ikinci baskı) böyle demiştir.

⁵⁸ Muslim (1167, 215) Ebu Said el-Hudri radiyallahu anh’dan.

Hattabi der ki: “Onun manasında başı tıraş etmek, tırnakları kesmek ve kirden, pislikten bedeni temizlemek de vardır. ”

Buradan yemek, içmek, dünyalık konuşma, dikiş ve benzeri yapım işleri gibi diğer mübah işleri yapmanın cevazı da anlaşılır.⁵⁹

⁵⁹ Bundan sonra şöyle demiştir: “İmam Malik’ten, mescidden dışarı çıkmaya bile itikaf yapanın ilim meclisine katılıp yazı yazamayacağı görüşü nakledilmiştir. Çoğunluğun görüşü bunun aksinedir. Bu hadis bu görüşü reddeder. Zira ilimle meşgul olmak ve yazmak saç taramaktan daha önemlidir.”

İTİKAF YAPILACAK YER

Geriye çok önemli bir mesele kaldı. Daha önce zikri geçen bütün hükümler bu meselenin üzerine kuruludur. Yani: içinde itikaf yapmanın caiz olduğu yer neresidir?

İlim ehli bu hususta büyük bir ihtilafla ihtilaf etmiştir.

Onlardan bazıları der ki: “(İtikaf) geniş mescidde olur.”

Bazılarıda şöyle der: “Evinin mescidinde de olur”

Bazıları ise: “Mescidin dışında da (olur) derler.

29

Nitekim İbn Rüşd Bidayetu'l-Muctehid'de (2/427) ve başkaları bu şekilde açıklamış ve nakletmişlerdir.

Derin bir düşünce ile alimlerin görüş ve ihtilaflarına bakan kimse, içinde itikafa girmenin caiz olduğu yerin sınırını koymada Allah Subhanehu'nun “...**siz mescidlerde itikafa iken..**” ayeti hakkındaki anlayışlarından dolayı bu sonuçlara vardıklarını görür.

İmam Nevevi el-Mecmu'da (6/483) hangi mescidde itikafa girmenin caiz olduğunu zikrettikten sonra –ki o İmam Şafi'nin de görüşüdür- şöyle der:

“Ashabımız (yani Şafiiler) Yüce Allah'ın şu buyruğu ile delil getirmiştir: “**Mescidlerde itikâfa çekilmiş olduğunuz sürece kadınlara yaklaşmayın.**” Bu ayetin mescidin şartlarına delalet eden yönü; eğer mescidin dışında itikafa girmek geçerli olsaydı cinsel

ilişkinin haramlılığı mescidde itikafa girmeye mahsus olmazdı. Çünkü o itikafın (şartlarına) zıttır. İtikafın bilinen açık anlamı mescidlerde olmasıdır.

Mescidlerde yapılmasının cevazı sabit olduğu zaman, (bu) her mescidde geçerli olduğunu gösterir. Delil ile olması müstesna kim onu (mescidlerden) bir kısmına özel kılarırsa, (bu) tahsis kabul edilmez. Tahsis hakkında açık bir şey (olmadan bu tahsis) geçerli olmaz.

Cessas Ahkamu'l-Kur'an'da (1/243) şöyle der: “**Siz mescidlerde itikafa iken**” ayetinin zahiri lafzın umumiliğiden dolayı diğer mescidlerde itikafa girmeyi serbest bırakmaktadır. Kim onu (mescidlerin) bir kısmı ile kısıtlarsa, onun delil getirmesi gerekir. Onu geniş mescidlere mahsus kılmaya bir delil yoktur. Peygamberlerin mescidlerine has kılan kimsenin tahsis etmesinde de olduğu gibi, bir delil olmadığı zaman ona itibar edilmez.”

(Cessas) Rahimehullah (devamla) der ki: “...Ayetin umumunu, delalet etmediği şey hakkında hususileştirmek bizim için caiz değildir.”

İbn Rüşd de Bidayetu'l-Muctehid'de (2/427-428) benzer bir sebep zikrederek şöyle der: “Derim ki: İmam Şafi' Rahimehullah (şuna) kaildir: “Hadis, Kur'an'a zıt değildir. Fakat Allah Rasulü'nün (Sallallahu aleyhi ve selam) hadisi kastedilen şeyi, özeli ve geneli, nasihi ve mensuhu açıklar. Sonra, insanlara gereken Allah'ın emrine uymalarıdır. Kim Allah Rasulü'den (Sallallahu

aleyhi ve selam) geleni kabul ederse, Allah'a itaati kabul etmiş olur.”⁶⁰

Hamd ve minnet Allah'adır ki, zikredilen ayeti tahsis eden (özelleştiren), ayeti tahsis eden hadise ulaşmamaları sebebiyle alimlerin üzerinde bulundukları tartışmayı gideren sahih nebevi, merfu hadis gelmiştir!

İmam Şâfiî' Rahimehullah şöyle demiştir: “Hiçkimse yoktur ki, Allah Rasulü Sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinden dolayı sözü terk edilmesin. Ne zaman Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözlerine aykırı düştüğüm bir söz söylemişsem veya bu şekilde bir asla dayanmışsam, kabul edilecek söz Allah Rasulünün (Sallallahu aleyhi ve sellem) söylediği sözdür ve o benim de sözüm odur.”⁶¹

31

İşte bu diğer imamların da (Rahimehumullah) asıl menhecedir.

İbn-i Vehb şöyle der: “Malik'ten abdestte iki ayak parmaklarının arasını hilallemekten sorulurken işittim. (Malik) Dedi ki:

“Bu insanların (bildiği, yani bilinen bir şey) değildir.” (İbn-i Vehb) Dedi ki: İnsanlar azalıncaya kadar onu bıraktım. Sonra ona şöyle dedim:

⁶⁰ Suyuti, Miftahu'l-Cenne Fi'l-İhticac b.'s-Sunne (s.41)

⁶¹ İbn Asakir, Tarihu Dımaşk (15/1/3) Bunu İbn Kayyım, İlamu'l-Muvakkiin'de (2/363), el-Fullani İkazu Himemi Uli'l-Ebsar'da (s.100) nakletmiştir. Bkz.: el-Elbani, Sıfatu Salati'n-Nebi mukaddimesi (s.28)

“Bizde bunun hakkında bir sünnet vardır.” (Malik)
Dedi ki:

“Nedir o?” Dedim ki:

“Bana Leys İbn-i Sad Müstevid b. Şeddad el-Kureşî’den tahdis etti ki, o şöyle demiştir:

“Allah Rasul’ünü (Sallallahu aleyhi ve sellem) serçe parmağı ile iki ayak parmaklarının arasını ovalıyor gördüm.” (Malik) Dedi ki:

“Bu hadis güzeldir. Onu bu vakte kadar işitmemiştim.” Sonra onu işittim, bundan sonra sorulunca parmakları hilallemeyi emrediyordu.⁶²

Derim ki: Bugün bizim de, içinde itikafa girmenin caiz olduğu yer hakkındaki meselemiz bunun gibidir:

- 1- Bu insanların (bildiği, yani bilinen bir şey) değildir.
- 2- Bizde bunun hakkında bir sünnet vardır.
- 3- Bu konudaki hadis hasen, hatta sahihtir.
- 4- İnsanlar yakın zamana kadar onu işitmemişti.

Bu alıştıkları şeylere aykırı olduğu için Allah Rasul’ünün (Sallallahu aleyhi ve sellem) hadisini reddetmeye başlarlar mı? Yoksa onlar üzerinde bulundukları adetlere aykırı dahi olsa Allah Rasul’ünün (Sallallahu aleyhi ve sellem) hadisini kabul ederler mi?⁶³

⁶² İbn Ebi Hatim, el-Cerh ve’t-Ta’dil mukaddimesi (31-32)

⁶³ Allame Cemaluddin el-Kasımî, Kavaidu’t-Tahdis’te (s.94) şöyle der: “Şu, hadis ilminin güzel meyvelerindendir: Hiçkimse

Cevabı alimlerin hayatından ve gittikleri yoldan alıyoruz. İmam Şâfi' Rahimehullah bir gün bir hadis rivayet etmişti ve dedi ki: "O şüphesiz sahihtir." Birisi ona dedi ki:

"Senin görüşün de o (hadis) gibi mi Ey Ebu Abdillah?" Şâfi' (bu söz üzerine) sarsıldı ve dedi ki:

"Be adam! Beni kiliseden çıkarken mi gördün? Belimde zünnarla mı gördün? Allah Rasul'ünden (Sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadis rivayet edeceğim ve ona uymayacağım (öyle mi)?"⁶⁴

33

amel etmiyor olsa bile sahih hadisi kabul etmek gereği. İmam Şafii meşhur er-Risale'sinde der ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den başka kimsenin sözü mutlak delil değildir. İstihsan ile de görüş belirtilemez. Zira istihsan ile bir şey söylemek, daha önce örneği olmayan bir şey ortaya koymaktır."

Derim ki: er-Risale'de (no:70) böyle demiştir. İmam Şafii rahimehullah orada (598-599) şöyle der: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sabit olan bir hadise farkında olmadan muhalefet etmemize gelince, umarım ki Allah bundan sorumlu tutmaz. İnşaaallah. Bunu kimsenin bilerek yapmaya hakkı yoktur. Fakat insan bazen sünnetten haberdar olmaz, kasten sünnete muhalefet ettiği için değil, haberdar olmadığı için ona aykırı bir söz söyler. İnsan bazen de gaflet sebebiyle yorumda hata eder."

Derim ki: Şeyh Ahmed Şakir bu sözlere şu notu düşmüştür: "Allahu ekber! O gerçekten bir imamdır! Mekke'liler ona "Hadisin destekçisi" ismini verirken doğru söylemişler ve isabet etmişler!" Bkz.: İbn Kayyım, İ'lamu'l-Muvakkiin (3/464) Avdet İle's-Sunne adlı risalem (s.27)

⁶⁴ Beyhaki, Menakıbu's-Şafii (1/474) Ebu Nuaym, Hilye (9/106) Zikru Ahbari İsbehan (1/183) isnadı sahihtir.

Başka bir rivayette ise şöyle demiştir: “Ne zaman Allah Rasul’ünden (Sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadis rivayet edip de ona uymamışsam, şahit olun ki aklım gitmiştir.”⁶⁵

Asla hiçbir şüphe yoktur ki hakkı talep eden her insaf sahibi, Allah Rasul’ünün (Sallallahu aleyhi ve sellem) kendisine göre sahih olan bir hadisine vakıf olduğunda, sabit bir şeyle karşı çıkmaz. O (insaflı kimse), insanlar ne söylerlerse söylesinler, o hadise mecburen, şüphesiz, mutlaka uymak zorundadır. O kimse için insanların mı, yoksa insanların Rabbi Subhanehunun mu ona karşı tutumu mu önemlidir?

İş bu şekilde olduğunda söyleyenlerin söylemesine iltifat etme. Şerefli nebevi sünnetle beraber bulunduğun sürece iddiacıların değersiz iddialarına da aldırma!

Derim ki: Ayeti Kerime’yi tahsis eden⁶⁶ hadis-i nebevîye gelince, o, Beyhaki’nin Sunen’inde (4/316), Tahavi’nin Muşkilu’l- Âsâr’da (4/20), Zehebi’nin Siyeru A’lamu’n-Nubela’da (15/81) rivayet ettikleri hadistir. Hepsi de: Sufyan b. Uyeyne - Cami’ b. Ebi Raşid - Ebi Vail, yolundan rivayet etmişlerdir: Ebu Vail dedi ki:

“Huzeyfe radiyallahu anh, Abdullah’a (yani İbn-i Mes’ud radiyallahu anh’a) şöyle dedi:

⁶⁵ İbn Ebi Hatim, Adabu’s-Şafii (s.67) Hatib, el-Fakih ve’l-Mutefekkih (1/150) isnadı sahihtir.

⁶⁶ Nitekim bazı muasır doktorlar, kuruntularıyla problemli gördükleri bu meseleyi çözmek için hadisin ayete aykırı olduğunu söylemişlerdir!!!

“Evin ve Ebu Musa’nın evi arasında itikafa girmenin zararı yok mudur? Allah Rasul’ünden (Sallallahu aleyhi ve sellem) öğrenmiştir ki: o şöyle buyurdu:

“Üç mescid dışında itikaf olmaz!”

Abdullah dedi ki: “Belki sen unuttun, onlar ezberledi veya sen hata ettin, onlar isabet etti.”

Hafız Zehebi hadisi rivayet ettikten sonra şöyle dedi: “ Sahih garib ve isnadı âlî’dir (yani az sayıda ravinin rivayetiyle gelmiştir.).”⁶⁷

Derim ki: Isnadı Buhari’nin şartı üzeredir.

35

Nitekim seleften bir kısmı bu hadis üzere amel etmiştir. İbn-i Ebi Şeybe Musannef’te (3/91) ve İbn-i Hazm (5/191) sahih bir senedle Said b. Müseyyeb’dan şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

“Mescid-i Nebevi’den başkasında itikafa girilmez.”⁶⁸

⁶⁷ Bu, Kütübü Sitte sahiplerinin Ömer b. El-Hattab radiyallahu anh’dan merfu olarak rivayet ettikleri şu hadis gibidir: “Ameller ancak niyetlerle geçerli olur...” Bu hadis sahihtir. Isnadında eleştirilecek bir yön yoktur. Sadece Ömer b. El-Hattab radiyallahu anh’dan rivayet edildiği için garibdir. Üstelik bu hadis âlî bir isnada sahiptir. Ama Ömer radiyallahu anh hadisi böyle değildir. zira onu tabiinden bir çok kimse kendileriyle aynı tabakadan olan başka tabiilerden rivayet etmişlerdir.

⁶⁸ Şaşıracaksan, İmam Nevevi rahimehullah’ın el-Mecmu’daki (6/483) şu sözüne şaşırlı: “Bunun ondan sahih olarak geldiğini zannetmiyorum”(!) Derim ki: zan haktan bir şey ifade etmez! Nitekim Allah’a hamd olsun bu sahih olarak gelmiştir.Ebu

Ve Abdurrezzak Musannafta (8019) Ata rahimehullahdan sahih bir isnadla şöyle dediğini rivayet eder:

“Mekke mescidi ve Medine mescidi dışında civar (yani itikafa girmek) yoktur.”

Derim ki: Bu, az önce rivayet ettiğimiz hadisin manasının dışına çıkmaz. Nitekim İbn-i Hazm (5/194) şöyle demiştir: Ata’ dan sabit olmuş olan “civar” kelimesiyle kastettiği itikafa girmek demektir.”

İbn-i Vehb (ondan gelen haberde daha önce geçtiği gibi) İmam Malik Rahimehullah’ın kendisinde bulunmayan (hilalleme rivayeti) açıklandıktan sonra parmakların arasını hilallemeyi emretmeye başladığını zikretmiştir. Hadise ulaşınca kim olursa olsun hiç kimsenin sözüne iltifat etmemiştir. Bilakis –hadisin sıhhati ona sabit olduktan sonra- hiç düşünmeden gerektirdiği şeyi emretmeye başlamıştır.

Böylece biz (Allah’a hamdolsun) Ayeti Kerime’nin umum manası üzere her mescidde itikafın cevazını kastedenlere karşı birçok ilim ehlinin söylediği gibi söylemiş olduk. Bu sahih hadis, bize belirinceye ve sıhhati açık bir şekilde ortaya çıkıncaya kadar, ona zıt bir şey görmedik. Hadisi gerektiği şekilde, bize yazdırıldığı⁶⁹

Zür’atu’l-Iraki, Tarhu’t-Tesrib’de (4/171) Said b. El-Museyyeb’in bu sözü hakkında şöyle demiştir: “Bunun anlamı, öncekiyle (hadistekiyle) aynıdır.” Derim ki: “Peygamber mescidleri olan üç mescid kastedilmiştir.”

⁶⁹ Bkz.: Selim Hilali kardeşimle beraber yazdığımız Sıfatu Savmi’n-Nebi adlı kitabım (s.70-71) Şeyhimiz Elbani’nin Kiyamu Ramadan kitabı (s.27- ilk baskı)

ve sünnet imamları ve selef alimlerinin istediği şekilde
açıkladık.

ŞÜPHELER

Huzeyfe radiyallahu anh hadisi üzerinde bazı şüpheler varid olmuştur. Şüpheleri ve cevabını aktarıyoruz:

Birincisi: İbn-i Mes'ud (Radyallahu anh) “Belki sen unuttun, onlar ezberledi veya sen hata ettin, onlar isabet etti” sözü ile Huzeyfe'nin (Radyallahu anh) sözüne karşı çıkmıştır.

Cevap: Huzeyfe'nin (Radyallahu anh) hata yaptığına dair bir nas yoktur. Çünkü “Lealle (Belki de)” Arap dilinde ummayı ifade eder. Mümkün olabilecek bir işi beklemek, gözlemek, ihtimal çeşitlerinden bir çeşidi tahmin etmek demektir.⁷⁰ Usul ulemasının dediği gibi “ihtimal varid olunca istidlal batıl olur”.

Sonra bu ihtimali İbn-i Mes'ud (Radyallahu anh) iki yöne ayırmıştır:

- 1- Huzeyfe'nin (Radyallahu anh) unutmaması veya hatası.
- 2- (O şekil) İtikaf yapan topluluğun hıfzı veya isabet etmesi.

Bir kimse için bu iki ihtimalden hangisi tercihe şayandır?

Hüccet ve delilin tercih edilmesi (gerektiğine) şüphe yoktur. Peki kim hüccet sahibidir? Allah Rasul'ünün (Sallallahu aleyhi ve sellem) sünnetini

⁷⁰ Abdulgani ed-Dakr, Mu'cemu'n-Nahv (s.311)

tereddüt ve şüphe olmaksızın kesinkes bilen Huzeyfe Radiyallahu anh mı? Yoksa ihtimaller koyan ve tahmin eden, o konu hakkında kendisinde kesin nebevi bir şey olmayan İbn-i Mes'ud Radiyallahu anh mı?

İbn-i Mes'ud Radiyallahu anh, Huzeyfe Radiyallahu anh'e, itikafa girenlerin daha çok oluşlarıyla ve Huzeyfe Radiyallahu anh'in ise bir tek kişi olmasıyla reddiye vermek istedi. Fakat onun uslubunda ilim vardı. Şüphe ve tereddüde düşmüş olması bunun delilidir. Huzeyfe Radiyallahu anh ezberlemiş kendisi ise ezberlememişti. Bu konu hakkında Huzeyfe'ye (Radiyallahu anh) itimat ettiği kadar itikaf eden cemaate itimat etmemiştir. Aksi halde gidip itikafları hakkında onlara sorardı.⁷¹

39

Sonra bu şüphe ile ilgili cevap hakkındaki başka bir yön de, İbn-i Mes'ud Radiyallahu anh'in , Huzeyfe Radiyallahu anh'e karşı çıkması, onun hadisın lafzında hata etmiş olması değil, sadece hadisi anlama hususunda hatalı bulmasıyla ilgilidir.⁷² Huzeyfe'nin

⁷¹ Muhammed Şakra, İrşadu's-Sari (3/103)

⁷² Allah ondan razı olsun, o bunu "Üç mescidden başkasında kamil itikaf yoktur" anlamında anlamıştır. Nassın zahirinden ayrı olan bir fehmin/anlayışın, zahire uygun fehme karşı delil olması söz konusu değildir. Lakin bu hakikatte dil açısından kusurlu bir anlayıştır. Zira üzerinde ittifak edilen esasa göre, söz, zahiri üzere alınır. Bu zahirin dışında ancak delil ile çıkılabilir. Burada, itikafı üç mescid ile sınırlayan ve herhangi bir mescidde itikafı nefyeden bu nassın dışına çıkmayı gerektiren bir delil yoktur. Hadisin lafzının zahiri budur. Zira buradaki "Lâ" cinsin nefyini yani bütün itikafların nefyini ifade eder. bundan sonra gelen "illa" edatı, bu mutlak nefyden, hadiste bildirilen üç mescidi istisna etmektedir. Hadis, arap dilinin açık delaletiyle zahirine uygun olarak kalır. Zahirinin dışına çıkılamaz. Allah'a hamd olsun.

(Radyallahu anh) bunu itikaf yapanların aleyhine delil getirmesi ise bunu kabul etmediğinden dolayıdır. Bunun delili, Huzeyfe'nin (Radyallahu anh) ona (İbn-i Mes'ud'a (Radyallahu anh) şöyle demiş olmasıdır:

“Sen de bilmektesin ki Allah Rasul'ü (Sallallahu aleyhi ve sellem)...” sonra (hadisi) zikretti. İbn-i Mes'ud' (Radyallahu anh) - Huzeyfe'nin (Radyallahu anh) dediği gibi- hadisi biliyordu ve ona vakıftı. Fakat o, Huzeyfe Radyallahu anh'e onun anlamı hususunda karşı çıkıyordu.⁷³

Eğer denilirse ki: İbn-i Mes'ud Radyallahu anh, Huzeyfe radyallahu anh'den daha fakih/anlayışlı değil midir? Ve İbn-i Mes'ud radyallahu anh'in anlayışını, Huzeyfe radyallahu anh'in anlayışından üstün tutmak gerekmez mi?

Cevap olarak şöyle denilir: İbn-i Mes'ud radyallahu anh'in daha anlayışlı olduğunda şüphe yoktur. Fakat bu, Huzeyfe radyallahu anh'in anlayışının ve ezberlemesindeki titizliğinin değerini düşürmez. Nasıl olmasın ki? O, Hafız Zehebi'nin Siyeru A'lamî'n-Nubela'da (2/361) vafettiği gibi Allah Rasulü Sallallahu aleyhi ve sellem'in “sırdaşı”dır. Ve aynı şekilde o, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının seçkinlerindendir.

⁷³ Şevkani, Neylu'l-Evtar'da (4/36) daha önce geçen mevkuf rivayet ile ilgili olarak şöyle demiştir: “Şayet İbn Mesud radyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisini bilseydi muhalefet etmezdi” Derim ki: “Hadis merfu olarak sabit olmuş ve İbn Mesud radyallahu anh sadece hadisi anlama konusunda muhalefet etmiştir. Nitekim daha önce açıklaması geçmişti”

Sonra Huzeyfe Radiyallahu anh tanınan biridir ve her mesele hakkında isabet etmek fakihliğin şartından değildir. Özellikle de anlayış ve fıkhi nassın zahirine muhalif olduğunda!

Buna ilaveten biz, İbn Mesud radiyallahu anh ya da bir başkası, kim olursa olsun, hiçkimsenin anlayışına boyun eğmeyiz. Bilakis biz Allah Rasul'ünden (Sallallahu aleyhi ve sellem) sabit olan nassa boyun eğiz.

Bunu Buhari (346) ve Müslim'in (368) rivayet ettikleri sahabe siretleri de desteklemektedir. Şakik b. Seleme dedi ki: "Abdullah b. Mes'ud ve Ebu Musa ile beraber oturuyordum. Ebu Musa dedi ki:

41

"Ne dersin Ey Ebu Abdurrahman! Bir adam cünüp olsa ve bir ay su bulamasa namazı nasıl yapar? Abdullah dedi ki:

"Bir ay su bulamasa da teyemmüm etmez." Ebu Musa dedi ki:

"Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) kendisine "Şöyle yapman sana yeterli olurdu" buyurduğu zaman ki, Ammar'ın sözünü ne yapacaksın! Dedi ki:

"Ömer'i görmedin mi bunu kabul etmedi? Ebu Musa dedi ki:

"Hadi Ammar'ın sözünü bırakalım, şu ayeti ne yapacaksın? **"....su da bulamadıysanız, temiz bir toprağa teyemmüm edin."** (Maide-6) Abdullah ne söyleyeceğini bilemedi de, dedi ki:

“Biz eğer onlara bu hususta ruhsat verirsek, onlardan biri neredeyse suyu soğuk bulduğunda onu bırakır ve teyemmüm eder.” Şakik’e dedim ki:

“Abdullah sırf bu yüzden mi (teyemmümü) hoş görmüyordu?” Dedi ki:

“Evet”

Derim ki: (Peki şimdi) İbn-i Mes’ud Radiyallahu anh’ın anlayışı ve görüşünden dolayı ayeti ve Ammar hadisini terk mi edelim? Bu husustan dolayı Hafız İbn-i Hacer Fethu’l-Bari’de (1/457) şöyle demiştir:

“İbn-i Mes’ud Radiyallahu anh’e gelince Ammar hadisini kabulden uzak durması hususunda özü yoktu.”

Burada dediğimiz şudur: İbn-i Mes’ud Radiyallahu anh’ın Huzeyfe hadisini kabul etmemesi hususunda özü yoktur. Fakat o görüş, İbn-i Mes’ud Radiyallahu anh’ın ictihadıdır. O yüzden ona bir ecir vardır inşaallah.

Haktan sapılamayacak olan hak şudur ki hadisin zahiri alınıp ona tabi olmak daha uygun ve önceliklidir. Hadisi delil olmaksızın, birisinin anlayışıyla kayıtlamak ve sınırlamak söz konusu olamaz. Nitekim şöyle denilmiştir: “Lafızlar manaların kalıplarıdır.” Gerçekten hadisin lafzı ve anlamı çok açıktır. Daha önce geçtiği gibi, seleften bazılarının bu hadisle amel etmiş olması, netliğini ve açıklığını artırmaktadır.

Eğer denilirse ki: “Huzeyfe Radiyallahu anh, İbn-i Mes’ud Radiyallahu anh’ın cevabından sonra neden sustu?”

Derim ki: Çünkü nebevi delil endişe ve ihtimali yok eder. Bunda şüphe yoktur. Huzeyfe radiyallahu anh'ın zihninde ezberlediği ve tebliğ ettiği hadis hakkında bu endişe ve ihtimale dair bir şey yoktu. Hal böyleyken, bu endişenin aksine kesin olarak kanaat ettiği halde ona nasıl cevap verebilirdi ki? Onun sadece hadisi rivayet etmedeki ısrar ve gayreti en büyük cevap ve en açık reddiye idi.

İkinci Şüphe: Huzeyfe Radiyallahu anh veya ondan sonra hadisi rivayet edenlerden birisi şüphe etmiş, üç mescidi zikrettikten sonra: “..... veya geniş mescid..” demiştir. Bu bir şüphedir ve bu şüphe ile Allah Rasulu Sallallahu aleyhi ve sellem'in sözü olduğuna karar verilemez.⁷⁴

43

Cevap: Şayet bir topluluğun İbn Uyeyne'den, herhangi bir şek içermeyen rivayetine vakıf olmamışsa, bu şüphe kendisine vaki' olan kimse mazurdur. Sözü edilen topluluk şunlardır:

- 1- El-İsmailî, Mu'cem'inde (112/2), Muhammed b. Ferec'den,
- 2- Beyhaki ve Zehebi'nin rivayetinde; Mahmud b. Adem el-Mervezi'den,
- 3- Tahavi'nin rivayetinde Hişam b. Ammar'dan rivayet etmişlerdir.

Bunların hepsi kendileriyle delil gösterilen ravilerdir. Hişam b. Ammar saduk/dürüst bir ravidir. Yaşlanınca telkin kabul etmeye başlamıştır. Fakat ondan

⁷⁴ İbn Hazm, el-Muhalla'da (5/195) ve Şevkani Neylu'l-Evtar'da (4/360) böyle demiştir.

önceki iki ravinin rivayetine uygunluğu, bu hadisi doğru ezberlediğine delil olmaktadır.

Bu ravilerin hadisi, sözü edilen şek bulunmaksızın rivayet etmede ittifak etmeleri, itiraz edenin görüşünün tercih edilemeyeceğine delildir. Allah en iyi bilendir.⁷⁵

Üçüncü Şüphe: Bu konudaki hadis İmam Tahavi'nin Muşkilu'l- Âsâr'da (4/20) dediği gibi mensuhtur.

Cevap: Bu mesnetsiz bir iddia ve delilsiz bir görüştür. Çünkü nasih ve mensuha ancak Allah Rasulün Sallallahu aleyhi ve sellem'den bir haber veya o ikisinden birinin zaman olarak diğerinden sonra oluşunu gösteren bir delil ile istidlal edilebilir. Nesh, Sonuncusunun nasih (hükmü kaldıran) olmasıyla, hadisi işitenin sözüyle ya da icma' ile bilinir.⁷⁶

Bu, usulcüler arasında, üzerinde ittifak edilen bir konudur. Aksi halde herkes dilediği bir ayet veya rivayetin nesh edilmiş olduğunu iddia ederdi. Bu en çirkin şeydir!!! Bu iddianın bir delili olabilir mi?

Dördüncü Şüphe: Hadis muzdarip/çelişkilidir.

Derim ki: Bu pervasız ve geçersiz bir iddiadır. İsnadların ve haberlerin ehli olan alimler bu iddiaya karşı çıkar! İşte sana itiraz ederek karşı çıkanların iddialarını ispat için getirdikleri şüpheler:

⁷⁵ Es-Silsiletu'l-Ahadisi's-Sahih (2786)'dan özetlenmiştir.

⁷⁶ Suyuti, Miftahu'l-Cenne'de (s.76) İmam Şafii'den bunu nakletmiştir.

Birincisi: Hadis merfu olarak ve mevkuf olarak, her ikisi de Huzeyfe radiyallahu anh'den rivayet edilmiştir. Bu rivayeti reddetmek gerekir!?

Derim ki: Bundan önce rivayet edilen üç merfu' rivayet geçmişti. Onlardan sadece Abdurrezzak'ın İbn-i Uyeyne yoluyla rivayeti mevkuftur.

Bunu Abdurrezzak Musannef'te (8016) ve aynı yoldan Taberani Mu'cemu'l-Kebir'de (9511) tahrir etmişlerdir.

Bunda tek kalan Abdurrezzak'ın haberi, üç sika ravinin kesin bir şekilde merfu rivayetlerine karşı duramaz. Bu bir yönü.

45

Başka bir yönü ise, merfu olduğunun bildirilmesi ziyade bilgidir. Sika/güvenilir ravilerin ziyadesi olduğu için de kabul edilmesi gerekir.

Nevevi rahimehullah, "Ma Temesse İleyhi Hacetu'l-Kari, Li-Sahih'i'l-İmam Buhari" adlı risalesinde şöyle der: "Sikalardan biri hadisi muttasıl olarak, birisi mürsel olarak, birisi merfu olarak, birisi mevkuf olarak rivayet etmişse veya ravi mevsul olarak rivayet ettiğini bir seferinse merfu, bir seferinde mürsel veya bir seferinde de mevkuf olarak rivayet etmişse, fakihlere, usul ehline ve muhakkik hadisçilerce göre doğru olanı; bu rivayetin mevsul ve merfu' olduğuna hükmedilmesidir. Çünkü bu sikanın ziyadesidir."⁷⁷

⁷⁷ Bu, Hatibu'l-Bağdadi'nin de el-Kifaye'de (s.411- Hindistan baskısı) tercih ettiğidir. Bkz.: İbn Salah, Ulumu'l-Hadis (s.79)

İkinci itiraz: İzdırab/çelişki Huzeyfe radiyallahu anh'ın Allah Rasulü Sallallahu aleyhi ve sellem'den rivayetinde de meydana gelmiştir.

1- Bir defasında merfu' olarak şöyle rivayet etmiştir: "İmam ve müezzin olan her mescidde itikafa girilebilir."

2- Bir defasında şöyle rivayet etmiştir: "Üç mescidden başkasında itikafa girilmez."

3- Bir defasında da şekke düşerek şu ziyade ile rivayet etmiştir: "Veya geniş mescidde"

Cevap: Birinci hadisi Darakutni (2/200) rivayet etmiştir. İbn-i Hazm el-Muhalla'da (5/196) onun hakkında şöyle der: "Bu kusurludur anlayış sahibi biri bununla meşgul olmaz. Cuveybir helak olmuştur (çok zayıftır). Dahhak zayıftır ve Huzeyfe'ye yetişmemiştir."

46

Derim ki: Böyle bir rivayetle gönül yatışmaz.

İkinci hadise gelince, daha önce geçtiği gibi şüphesiz sahihtir.

Üçüncü hadisteki şüpheyi gelince, bu tercih edilen değildir. Daha önce ikinci şüphenin cevabında açıklama geçmiştir.

Sadece ikinci hadis kesindir ve o da (şöyledir) "**Üç mescidin dışında itikafa girilmez**". Bu merfu olarak sahihtir. Buna aykırı bir eser veya bir haber yoktur. Bunun karşısında duracak kuvvet bir görüş veya anlayış

yoktur.⁷⁸ Bu hadis itimad edilip amel edilecek özelliktedir. Başarılı kılan yalnız Allah'tır.

Beşinci Şüphe: Şüphesiz bu (ikinci hadis) Aişe radiyallahu anha'dan rivayet edilen: “**Sadece geniş mescid de itikafa girilir**” hadisine zıt ve aykırıdır. Hadis daha önce geçmişti.

Cevap: Aykırılık ve zıtlık yoktur. Bilakis bu da tahsise dahildir. Çünkü Aişe radiyallahu anha hadisinin, Huzeyfe radiyallahu anh'ın rivayet ettiği hadisten genel kapsamlı olduğu net ve açıktır. Bu yüzden tahsis edenle amel edilir. Bunu pekiştiren ve ispat eden hususlardan birisi de, Huzeyfe radiyallahu anh hadisinin merfu oluşu açıkça tasrih edilmişken, Aişe radiyallahu anha'nın sözü hükmen merfudur.⁷⁹

İlim ehli katında bu, tercih sebeplerindendir.⁸⁰

⁷⁸ Şeyh Şuayb el-Arnaut, Siyeru A'lami'n-Nubela dipnotunda (15/81) meselenin tartışma gerektirdiğini söylemiş ve şöyle demiştir: “İtikafın üç mescid ile tahsis edilmesinde Huzeyfe radiyallahu anh tek kalmış ve çoğunluk başka mescidlerde de itikafın caiz olduğu görüşünü benimsemiştir.”

Derim ki: Bu doğru bir görüş değildir. Huzeyfe radiyallahu anh, rivayet edilen sahih sünnet ile birliktedir. Çoğunluk nedir ki? Onların elinde ayetin umumi ifadesinden başka bir şey yoktur. O ayet ise bu sahih nebevî hadis ile tahsis edilmiştir. İtimad edilecek hak budur inşaallahu teala.

⁷⁹ Huzeyfe radiyallahu anh hadisine aykırı olan ve çoğu zayıf olan mevkuf ve maktu (sahabe sözü ve tabiin sözü) rivayetlerden başka bir şey yoktur.

⁸⁰ Bu açıklama Allame Sıddık Hasen Han el-Kannucî'nin Ravzatu'n-Nediyye'deki (1/238): “Huzeyfe radiyallahu anh'ın

Tenbih: Geçen bu açıklamalar, şu hadiste geldiği gibi, mescidlerde alışlagelmiş oturmanın mutlak faziletine aykırı değildir: **“Sizden biriniz namaz kıldığı yerde abdesti bozulmadan oturmaya devam ettiği sürece melekler onun için salat ederler ve: “Allah’ım! Onu bağışla, Allah’ım! Ona merhamet et” derler”** Bunu Buhari ve Muslim, Ebu Hureyre radiyallahu anh’dan rivayet etmişlerdir. Bkz.: Fethu’l-Bari (2/142, 143) el-Mescid Fi’l-İslam (s.56-57)

SONUÇ

Bu, (risalenin) sonudur. Aceleye getirilen bu işte arzu ettiğim şey sünnetin yayılması ve hayrın kazandırılmasıdır. Eğer isabet etti isem yalnız Allah'tandır. Ve eğer hata etti isem benim eksikliğimdendir.

Son olarak: şer'i delillerin ışığında münakaşa etmeyi gerektiren bu ilmi konu, galip gelmek ve üstün çıkmak için değil, hakka ulaşmak için ele alınmıştır.

Keşke ülkemizdeki ilim ehli bu ve başka konularda alimlerin bu metodları üzerinde bulunsalar, birbirlerine karşı yüz çevirip, ısırmayı bıraksalar, onlardan biri diğeri ile karşılaşınca birbiriyle işaretleşmeseler.

Bir meselede muhalefet eden kimse, gönlünde onu almasını ve hatalı görüşünü terk etmesini gerektirecek şekilde bir kanaat edininceye kadar kınanmaz. Hak ise, tabi olmaya en layık olandır.⁸¹

Son duamız alemlerin rabbi Allah'a hamd etmektir.

⁸¹ İrşadu's-Sari (3/107) "İnsanların alışlagelmiş olana uyum göstermesi kimseye gizli değildir. Onların bu şekilde devam ediyor olmaları şer'i bir delil değildir. Delil ortaya çıkınca, alışlagelene uymanın batıl olduğu insanlara bir süre gizli kalır. Bu anlamsız bir uymadır."

Ek: Şeyh el-Elbani Rahimehullah'ın Bu Mesele Hakkındaki Açıklaması

Tercüme: Ebu Muaz

Bismillahirrahmanirrahim.

Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem: “**İtikaf ancak üç mescitte olur**” buyurmuştur. Bu hadis hakkında el-Albani Sahiha’da (2786) şöyle der:

“Bunu el-İsmailî Mu’cem’de (112/2) şeyhi el-Abbas b. Ahmed el-Veşşa – Muhammed b. El-Ferec tarikiyle rivayet etti. Beyhaki Sünen’de (4/316) Muhammed b. Adem el-Mervezî tarikinden, her ikisi Sufyan b. Uyeyne – Cami b. Ebi Şeddad – Ebu Vail tarikiyle: dedi ki; Huzeyfe radiyallahu anh, Abdullah radiyallahu anh’e (yani İbn Mesud’a)

“Bir topluluk senin evin ile Ebu Musa’nın evi arasında itikaf yapıyor ve sen karşı çıkmıyorsun! Halbuki Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem’in “**İtikaf ancak üç mescitte olur**” buyurduğunu biliyorsun.” Abdullah radiyallahu anh dedi ki:

“Onların ezberlediğini sen unutmuş yahut onlar isabet edip sen hata etmiş olabilirsin”

Bu isnad şeyhayn (Buhari ve Müslim’in şartlarına göre sahihtir. İbn Mesud’un sözü, Huzeyfe’nin hadisin rivayet lafzında hata ettiğini gösteren bir nas değildir. Hatta Huzeyfe radiyallahu anh’in karşı çıktığı itikaf

hususunda İbn Mesud'a göre hadisin anlamı, tıpkı “emaneti olmayanın imanı, ahdi olmayanın dini yoktur” hadisindeki gibi “kamil itikaf yoktur” şeklinde olabilir. Allahu alem.

Sonra Tahavi'nin bu hadisi Müşkil'de (4/20) aynı tarikten rivayet ettiğini gördüm. Aynı şekilde Abdurrazzak Musannef'te (4/248/8016) ondan da Taberani (9/350/9511) İbn Uyeyne'den bu yol ile rivayet ettiler, lakin merfu oluşunu tasrih etmediler.

Said b. Mansur; Sufyan b. Uyeyne yoluyla rivayet etti ancak merfu oluşundan şüphe ile ve özet olarak rivayet etti; Şakik b. Seleme dedi ki: Huzeyfe radiyallahu anh Abdullah b. Mesud radiyallahu anh'e:

“Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu biliyorsun: “İtikaf ancak üç mescidte olur” veya cemaat mescidi dedi.

İbn Hazm el-Muhalla'da (5/195) ondan nakleder ve bu şekten dolayı hadisi reddeder. İbn Hazm, İbn Uyeyne'den şeksiz olarak merfu gelen “veya cemaat mescidi” lafzıyla rivayete vakıf olmadığından mazurdur...

82

Said b. Mansur'un hadisin merfu oluşunda tereddüt etmesi sıhhatini etkilemez. Özellikle kıssanın geliş şekli

⁸² Şeyh Elbani burada bu rivayetin şeksiz ve merfu olarak gelen yolları ile ravilerinin güvenilir oluşundan bahseder. Bu kısımlara Şeyh Ali el-Halebi'nin risalesinde değinildiği için buraya almadım. Ebu Muaz.

(siyakı) dikkatle bakıldığı zaman hadisin merfu olduğu hususunu pekiştirir. Zira Huzeyfe radiyallahu anh, onların evler arasında itikaf yapmaları hakkında ibn Mesud radiyallahu anh'ın sessiz kalmasına mücerret görüşüyle karşı çıkmamıştı. O, İbn Mesud radiyallahu anh'ın üstünlük ve fıkhnı biliyordu. Şayet ona göre hadis merfu olmasaydı, ibn Mesud radiyallahu anh'e karşı çıkıp hüccet ikame etmezdi. Hatta Abdurrazzak'ın mevkuf rivayeti dahi dediklerimi destekler. Zira ondaki lafız şöyledir:

“Bir topluluk evinle Ebu Musa'nın evi arasında itikaf yapıyor ve sen yasaklamıyorsun ha!” Abdullah radiyallahu anh:

“Sen hata edip onlar isabet etmiş veya sen unutup onlar ezberlemiş olabilirler” dedi. Bunun üzerine Huzeyfe radiyallahu anh:

“İtikaf ancak üç mescidte olur” diye devam etti.

Bunun bir misli de İbrahim'in rivayetidir: “Huzeyfe radiyallahu anh, Abdullah radiyallahu anh'e geldi ve:

“Senin evinle Eşari'nin evi arasında mescidte itikafa girenleri garip karşılamıyor musun?” dedi. Abdullah radiyallahu anh:

“Sen hata edip onlar isabet etmiş de olabilir” dedi. Huzeyfe radiyallahu anh:

“Bilmiyor musun ki itikaf ancak üç mescidte olur! Orada veya şu çarşıda itikaf etmeleri arasında fark

görmüyorum. (Huzeyfe radiyallahu anh'ın ayıpladığı bu kimseler Büyük Kufe Mescidinde itikafa girmişlerdi.)

Bunu İbn Ebi Şeybe Musannef'te (3/91) rivayet etti. Yine Abdurrazzak (4/347-48) rivayet etmiş olup parantez içindeki ziyade ona aittir. Ondan da Taberani (9510) rivayet etti. Ricali güvenilir, şeyhayn ravileridir. Yalnız İbrahim (en-Nehai) dışında. O Huzeyfe radiyallahu anh'e yetişmemiştir.

Huzeyfe radiyallahu anh'ın İbn Mesud radiyallahu anh'e karşı "Üç mescid haricinde itikaf olmaz" cümlesiyle delil getirmesi, ona göre bunun hüccet makamında bir söz olduğunu düşündürmektedir. Aksi halde ona:

53

"Bilmiyor musun!" diye söylemezdi. Allahu a'lem.

Şunu iyi bil ki, alimler itikaf yapılacak mescidin şartları hususunda ihtilaf ettiler. Bunu geniş olarak musanneflerde, el-Muhalla'da ve diğerlerinde görebilirsin. "**Siz mescidlerde itikaf edersiniz**" ayeti ile hüccet getirmek doğru değildir. Hadis sahihtir. Ayet umum olup hadis hâstır. Usul gereğince umum, hâs olana hamledilir. Hadis mahsus, ayet onun mubeyyenidir ve Huzeyfe hadisine delil olur.

Bu konuda eserler (sahabe ve tabiinden gelenler) de muhtelif. Alınmaya layık olanı hadise muvafık olandır. Mesela Said b. Museyyeb'in sözü gibi:

"İtikaf ancak Mescid-i Nebi'de olur." Bunu İbn Ebi Şeybe ve İbn Hazm sahih isnad ile rivayet ettiler...

Şeyh Elbani daha sonra hadisin sıhhati konusunda yapılan itirazlara karşı delilleriyle hadisin sıhhatini ispatlayan açıklamalar yapar.

Neticede hadisin lafzından anlaşıldığı üzere üç mescid dışında itikaf olmaz.

İçindekiler

Takdim	1
Önsöz	4
İTİKAFIN ANLAMI	6
ŞER'İ DELİLLER	7
HÜKMÜ	8
HİKMETİ	10
VAKTİ	11
ŞARTLARI	15
İKİ ŞÜPHE:	18
EDEPLERİ	22
YASAKLARI	23
MÜBAHLARI	27
İTİKAF YAPILACAK YER	29
ŞÜPHELER	38
SONUÇ	49
Ek: Şeyh el-Elbani Rahimehullah'ın Bu Mesele Hakkındaki Açıklaması	50
İçindekiler	55